

DISSERTATIO
INAUGURALIS MEDICA

SISTENS

DIABETIS MELLITI SPECIMEN,
ADIECTA EPICRISI.

QUAM

GRATIOSI MEDICORUM ORDINIS CON-
SENSU ET AUCTORITATE

IN

ALMA LITERARUM UNIVERSITATE VJA-
DRINA VRATISLAVIENSI
PRO

SUMMIS IN MEDICINA ET CHIRURGIA
HONORIBUS RITE CAPESSENDIS

DIE XXIV. NOVEMBRIS ANNI MDCCCXX.

H. L. Q. C.

PUBLICE DEFENDET

AUCTOR

FRANCISCUS PANCRATIUS SCHUSTER,
MORAVUS TRIBOVIENSIS.

VRATISLAVIAE,
TYPIS KUPFERIANIS.

VIRO

DOCTISSIMO, CELEBERRIMO, ILLUSTRISSIMO

ERNESTO DANIELI AUGUSTO

BARTELS,

MEDICINAE ET CHIRURGIAE DOCTORI, IN UNIVERSITATE LIT-
TERARIA VRATISLAVIENSI MEDICINAE PROFESSORI PU-
BLICO ORDINARIO, PLURIMUM SOCIETATUM
LITERARIARUM SODALI &

DE STUDIIS SUIS ACADEMICIS
OPTIME MERITO

HUNC LIBELLUM
IN GRATIAE MENTIS TESTIMONIUM SUMMA,
QUA PAR EST, PIETATE

D. D. D.

AUCTOR.

Venit in mentem adumbrare imaginem morbi, haud frequentis, sed frequenter a summis quibusque viris a) descripti. At procul absit a virium meartum tenuitate, velle colligere et censere omnia, quae tot tantique medici de hoc morbo scriperunt: eo maxime intentum esse juvat, ut, quae possum, diligentia et, quo par est, veri studio, eximium a memet ipso observatum diabetis melliti specimen tradam. Ad quod opusculum tanto lubentius me accingo, quod ea sit morbi natura, in qua, nedum eruenda, sed vel modo indaganda maximorum ingeniorum acies, ni frustra, certe sperato minus eventu desudavit. In tanta igitur rei caligine, ad quam dilucidandam sedula morbi exemplorum descriptio haud parum confert, nil omnino mandandum est oblivioni, quo morbi cognitio aliquid incrementi valeat adsciscere.

a) I. G. KNEBEL Materialien zur theoretischen u. pract. Arzneikunde. Breslau 1800.

V. MUELLER Beschreibung d. Hainruhr. Frankf. 1800.

REIL Fieberlehre. B. III. S. 456.

P. FRANK de cur. hom. morb. epit. Vol. V. p. 38.

I. ROLLO Abh. d. diabetes mel. mit chim. Vers. v. W. Cruikshank üb. d. Urin u. Zucker. Aus dem Engl. von Heidmann. Wien 1801.

Clinico medico, in urbe nostra florente, pro more denuo reserato, forte nobis obtigit (25. Oct.) aegrotus, diabete mellito laborans. Casu fortuito, eoque mihi perquam grato, evenit, ut curae meae speciali traderetur, qua pro virili gesta duce Clinici Directore, tanto magis laetor, quod auspicio minus coepta, faustissimo tamen eventu sit absoluta.

Iuvenis erat, viginti et sex annos natus, cui nomen IOANNES THEOPHILUS WIEDEMANN, natione Pomeranus, sutor, corpore haud procerus, si primo obtutui crederes, robusto, coma flava, temperamento sanguineo. Turgor vitalis, rubor modicus per genas diffusus, verbo, quidquid in exterior corpore adspiceres, dexterrimam videbatur spirare valetudinem. Qua tamen sub forma fallac habitus latuit scrophulosus, fidus non raro diabetis assecla. Et longe abfuit, ut verum homini in esset robur. Quippe, quem duris laboribus paren existimasses, eum levissimo cuique corporis motu succumbere, paucis scalae gradibus conscensis at tubus contremiscere, miro quodam languore cor sumi, cephalalgia et vertigine correptum prosterni ad lectulum vidisses. Quae adynamiae indicia in quieto quidem semper parcebant. Nihilosecuius vel ex hucusque dictis abunde patet, morbum non fuisse eum, qui phthisuriae nomine meritis insigniretur. Et quidquid spei restituendae valetudinis pristinae affulgeret, ex hoc ipso fonte manavit.

Iam principum morbi symptomatum est mentio facienda, voracitatis, dipsaci et lotii abundantiae. Dirum miserum excruciatum fames, esculentis nullo domanda. Masticare cibos taedebat; quo citius famelico ventriculo satisfaceret; nec ingesti digeri posse videbantur, nedum digesti assimilari, interjecto perexiguo duntaxat temporis intervallo sumtum cibum inter et famem denuo recrudescentem. Prorsus satiari se unquam negabat, vel maxima ciborum mole assumpta. Eadem et sitis erat ratio, nullo aequae potulento penitus sedanda, sic ut inter singulos haustus vix sexagesima horae pars interesset. Lotii quantitas per nycthemeron missi quantitatem humorum, intra idem tempus assumentorum, multo videbatur excedere. Quod primo die (26. Oct.) apud nos misit, odoris erat, cuiusmodi viola odorata spargere solet, caeterum coloris ferre aquosi et pellucidum a meridie, flavum et subtrubidum noctu et mane missum. Sapor lotii aegroti teste, quotidie illud pluribus vicibus gustu explorante, dulcis erat, sacchari aut aquae instar, cui mel admixtum sit. Nec aegroti effato diffidentum putavimus, uti ex anamnesi infra elucescet. Quantitas lotii primo die circiter quatuordecim libras a) pondere aequavit, etsi, quae intra idem tempus assumserat alimenta liquida simul ac fluida, vix superaverint libras octo. Non defuerunt et

a) Novissimi ponderis horussici,

multa reliquorum signorum, morbo nostro solennium. Os continuo siccum ei videbatur repletumque materia viscida, tenaci, subdulci, semper ad screatum provocante. Lingua erat albida, marginibus rubicunde nitentibus, gingiva dolens, laete rubens et tumens, dentes velut acido quodam obtusi vacillare ei videantur. Cutis erat sicca, a sudore per omnem hucusque morbi decursum omnino desuefacta, calida, imo interdum fervens in facie, pectore et abdomine, frigus contra in extremitatibus, maxime inferioribus, quae caloris et frigoris sensatio tum a manu alterius tangente, tum ab aegroto ipso percipiebatur. Pulsus articularum primo die horis matutinis quinquaginta et sex numeravimus. Accessit dolor trahens et admodum molestus regionis lumbalis, sedenti et jacenti, quam lente ambulanti stantive molestior, labore vel minimo valde exacerbari solitus. Cui dolori sese junxerat frigescentis quasi liquidi, e lumbis in vesicam descendens sensatio, quam aegrotus ranis coaxantibus comparavit. Pupilla in ipsis tenebris erat justo contractior, myopia una cum amblyopia vexabat miserum, ipsaque lux diurna vel sole nubilo offenderat oculos.

Haec erat morbi facies, cum eum sanandum susciperemus, spe aliqua freti, non fore, ut incassum artem operamque collocemus, etsi morbi diuturnitas prognosin aliquanto redderet tristiores. Et elusa fuisset sanationis spes, nisi nos naturae adhuc validae subsidia adjuvissent.

§. 4.

Antequam institutae medelae imaginem redam, paucis anamneseos meminero. Si aegroti fides habenda est, morbus undecim fere mensibus prius, quam ad nos venit, (Dec. 1818.) nulla aperta causa praegressa, initium ceperat. Si affectiones catarrhales et rheumaticas leviores, nec non ulcera urethrae syphilitica exceperis, quibus bene longo ante morbi novissimi primordia aliquoties se affectum, curaque deinceps medica liberatum ait, ullo se negat antea morbo decubuisse. Num vero ulcera illa venerica rite sanata erant nec ne? num forte aliquid inde ad gignendum diabete redundavit? — Cum morbi signa initio essent utique leviora, crescentem famis violentiam e dura et laboriosa vitae conditione derivare, imo meliorem vim digestivam canali alimentario obtigisse maluit sibi persuadere, quam inde tanti morbi originem divinari. Sitim initio invalescentem adamasse se ait, cum nec ante morbum potulentorum osor extiterit. Lotii se justo majorem mittere quantitatem non statim animadvertit, aut certe mirum non videbatur cogitanti, se et amplius bibisse. Caetera mali symptomata partim ingravescenti demum morbo sese associaverant, partim erant leviora, quam quorum rationem haberet. Quare prodromorum, si qua unquam in diabete occurrunt, et initiorum stadia ab aegroto non erant animadversa. Stadium incrementi observatum quidem, sed temere neglectum, nec ejusdem habita est ratio prius, quam morbus eo insurgeret magnitu-

dinis, ut de latente in corpore malo jam coeperit cogitare. Nihilosecius nulla eidem methodo aut diaetetica aut therapeutica occurrit, mensesque abire quatuor passus est incurius. Quid? quod variis, ut res locusque tulit, potentiis noxiis sese ultro dedit, mali pondus haud parum aggravantibus, sectando Venerem et Cererem, cum Bacchum per rerum penuriam minus valeret, corpus nec a frigore nec aestu prudenter tuendo, alimenterum nullum faciendo selectum, verbo, in corpus infirmum supra, quam cuiquam credibile sit, peccando. At ecce! dum adeo sui securus in vitae reliquias temere invehitur, nulla juvante ope medica subito fames, sitis et quantitas lotii minuitur, vires crescunt, oculorum acies redit, imo haud multum aberat, quin pristina per dies circiter viginti valetudine frueretur. Quid mirum, pene prorsus ei stabilitam fuisse opinionem, nil morborum sub abnormi illa functionum specie latuisse? Sed occulti sub cinere doloso ignes mox eo ferocius eruperunt, quo se nunc tutiorem putaret miser. Quippe jam deserta via lenta morbus repente eo increvit gravitatis, ut sex mensibus ante, quam nostram implorasset opem, Stettini medico cuidam sese crederet, qui lotium gustu exploratum saporis mellei se reperisse, datis aegrotoliteris testatus est. Cujus medici theoria, quantum e narrante aegrotodidicimus, circa tonica versabatur, amara enim sibi medicamenta per omne, quo Stettini degeret, tempus porrecta fuisse affirmavit, interdicto sibi maximam partem victu vegetabili, cerevisiae tamen usu, quantum hau-

riendi esset animus, permissio. At bibendo non acquievit sitis, ita, ut intra diei spatium, antequam Vratislaviam se contulisset, septem menses Berolinenses cerevisiae facili modo ingurgitarit. Quo dipsaco caeterisque morbi signis in dies crescentibus, artis medicae et naturae servatricis conatus eludentibus, urbem nostram petendi consilium cepit, ubi in nosocomio 00. SS. receptum, (28. Sept. 1849.) et praeter similem ac Stettini diaetam, corticem Cascarillae adhibitum scimus. Mense post demum ad Clinicum medicum translatus est (26. Oct.). Plura, quod dolendum, de morbi anamnesi nos latent.

§. 5.

Iam, qua via nos malo pertinaci obviam iverimus, paucis exponam. Morbi genesis causa locali innixa non videbatur, id quod affatim testabatur absentia symptomatum, quae calculum renalem, laesionem renum materialem, inflammationem aut aliud hujus organi irritamentum locale indicassent. Suspicio, metastasin materiae rheumaticae, catarrhalis aut syphiliticae locum habuisse, haud absurda videtur. Utcumque autem res se habeat, nullus dubito, quin morbus, qualem nos accepimus, non in renibus unice, sed in universo potius systemate reproductivo fuerit quaerendus. Hinc, quod ad multas de diabete naturae theorias attinet, earum nobis maxime arridebat, quae causam proximam morbi in dyscrasia universalis et totius systematis reproductivi affectione ponit, quae dyscrasia gradatim, jam abnormi assimi-

latione et sanguificatione perversaque animalisatione alimentorum, jam secretione et excretionem materiae saccharinae, jam suborta inde decompositione partium solidarum organismi sese manifestati. Sed hanc potissimum theoriam amplexis remolumentum non nisi negativum redundavit, persuasis, non sola stimulantia, non sola roborantia et adstringentia, non sola anodyna, sedantia, calculo adversa, solventia, diaphoretica in usum vocanda esse, contra errare eos toto coelo, qui temere huic illive medicamentorum classi confidunt. At quomodo universali illi organismi dyscrasiae occurrendum erat? „Nullibi,“ ut verbis auctoris scriptoris gravissimi a) „medicina auxilii tam egena est, quam ubi majores remediorum divitias pro una eademque aegritudine possideri gloriantur theoretici; atque in ipso diabete tam varia tamque contraria inter se auxilia laudata fuerunt, ut vel ex hac sola rationis medendi inconstantia plurimorum jam nimis manifestetur inertia.“

§. 6. **A. die curae ad 18.**

Causae morbi remotiores etsi obscurae, tamen de stabilienda cura, sin minus therapeutica, certe diaetetica commonebant. Vitae ratio libidinosae

a) PETR. FRANK I. c. P. I. pag. 62.

amor potuum spirituosorum, cerevisiae et vegetabilium sine dubio usus immodicus, cutis functio turbata, imo suppressa: haec aliaque indicabant, quae potentiae noxae ab aegroto essent removendae, eoque ipso directam quoque viam diaeteticam muniebant. Quare (26. Oct.) excepto pane albisimo, fermentatione bene subacto, omnem vegetabilium usum strenue interdiximus, in quorum locum victum animale, carnem videlicet bubulam, subinde et vervecinam, suillam et cervinam, potum mucilaginosum e cornu cervi raspatum et pane albo paratum substituimus, cerevisia omnino vetita. Cum tantus sit cutis et organorum uropoëticorum nexus, ut vicaria binis organis jura sint, ad revocandam et promovendam cutis actionem, scopo magis derivante quam antispastico, nudo corpori vestimenta lanea induenda, omneque refrigerium caute ab aegroto arcendum curavimus, concesso etiam moderato spiritus oryzae usu, tum diaphoreseos alendae causa, tum fine excitante.

Quae cura diaetetica, a maximae notae viris proposita, et hoc loco rei naturae omnino accommodata, longe tamen abest, ut sola fuisset suffectura ad mali obstinaciam devincendam. Quare et therapeutice in systema reproductivum qui ageremus, illud elegimus medicamentum, quod suadente et laudante ROLLO maximam in hoc morbo opem tulisse fertur, Ammonium sulphuratum, cujus singulis horis guttam initio unicam potui ordinario instillandam dedimus, aucta sub-

inde dosi ita, ut die duodevicesimo (12. Nov.) a jam guttas quinque sumeret.

Cura sic instituta, jam die tertio (28. Oct.) lotium non amplius redolebat violam odoratam, neque odor ille per ulteriorem morbi decursum rediit, sed paulo ultra finem hujus periodi lotium mansit inodorum. Voracitas primis diebus non modo non est reddita minor, sed eo contra accrevit, ut tempore, jentaculum inter et prandium coenamque intermedio, panem album butyro illitum misero non denegarimus, sic ut intra diem tres circiter carniū, totidem panis albi libras consumeret. Sitis paulo decreverat, nec amplius, quam sedecim libras potulenti illius mucilaginosi per diem ebibit, cujus initio viginti quinque vix suffecerant. Noctu praesertim rarius jam expergefactum, sitis ad bibendum admonuit.

Die sexto (31. Oct.) diarrhoea e refrigerio, cui imprudens sese exposuerat, correptus, fame siti-que minori laborare coepit, sed jam taedebat eum decocti albi Sydenhami, in cujus locum aquam simplicem cum vitellis ovorum, addito pauxillo spiritus oryzae substituimus, a quo tamen potulento jam paucis diebus post sponte ad priorem rediit, nec idem amplius recusavit.

Quae ad promovendam cutis functionem adhibuimus, exoptati fuere eventus. Prima statim nocte cutis facta est mollis, humida, extremitates

a) numerando videlicet ab eo die, quo apud nos morari coeperat.

frigere desierunt; altero die, cum in lecto morari juberetur, sudavit valde, idque dein quotidie, tempore maxime matutino, antequam cubitu surgeret. Et tantum abest, ut inde corporis vires collaberentur, ut potius indies confortarentur. Sudorem hunc, quantum fieri potuit, collectum, gustuque exploratum nunquam dulcem reperit. Dolor regionis lumbalis, nec non sensatio illa frigens, quam ranis coaxantibus comparaverat, quinto die (30. Oct.) prorsus evanuit, neutro symptomate amplius comparente. Arteriarum pulsus facti sunt paulatim frequentiores, sic ut die nona (4. Nov.) jam octoginta sex numerarentur.

Quae cuncta haud infausta sunt visa, at lotii et quantitas et qualitas vix erat mutata, sub finem enim hujus periodi tredecim librae et dimidia lotii excretae sunt saporis adhucdum dulcis. Quo sapore fallaci ne forte deciperemur, experimento a Dre SEIDL instituto innotuit, cuius hujus lotii librae infuisse drachmas tres et dimidiam materiae saccharinae, redactae ad consistentiam syrupi subcrystallisati. Nec quidquam ad princeps morbi symptoma tollendum profuit laudatus item a ROLLO cantharidum usus, quorum pulverem pilularum forma Animonio sulphurato interponendum putavimus, sextam grani partem pro dosi, intra dies octo ad dimidiam adscendendo. Pari modo nec oculorum, nec gingivae, nec dentium, nec salivae conditio quidquam erat immutata.

§. 7. A. die curae 18 ad 33.

Quamobrem alio mentem intendere visum est, idque natura indice (12. Nov.) Diarrhoea illa, initio faeculenta, dein aquosa, aegrotum per dies quinque exercuerat, et, quod notatu dignum, noctu potissimum recrudescbat. Cum caeteroquin nihil inde detrimenti imminere videretur, nec vires exhaurirentur, eandem non modo non suppressendam, sed, postquam sponte cessavit et per dies septem jam siluit, denuo redeuntem censuimus alendam, eo consilio, ut adaucta canalium alimentarii actione, abnormi renum functioni obex opponeretur; fieretque, uti ad cutem diaphoreses ope, ita ad canalem alimentarium salubris a renibus derivatio. Cui fini ut eo tutius satisfaceret, medicamenta selegimus, quorum virtuti purganti alia juncta est specifica in organa uropoetica, videlicet radicem rhei moscovitici addito extracto chelidonii, forma pilularum, sic ut altera quaque hora singulorum sumeret grana decem, quam dosin per totam hanc periodum servavit eandem, retento spiritu oryzae, at sepositis cantharidibus et spiritu Beguini. Nec spem fefellit experimentum. Ecce! lotii quantitas intra nycthemeron missi repente descendit ad libras septem, subinde ad quinque. Sexto hujus periodi die (18. Nov.) urinosum quoque odorem recepit lotium, non deposito tamen sapore dulci. Famis sitisque conditio eo descendit, ut non multum a norma abhorere videretur. Subinde lotii uti et animae odor

putridus factus est, sine dubio a diuturno victu animali. Et frequens alvi solutio id tandem cum haberet incommodi, ut corporis debilitas gradum haud mediocrem attingeret, etsi facies omnisque corporis habitus in contrariam inducerent opinionem; huic adynamiae ut succurreretur, salva methodo evacuante, moderatas tincturae calami compositae doses medicamento primario interposuimus (24. Nov.), idque non sine effectu exoptato. Reliqua mali symptomata pertinaciter haerebant, patientiam et artem eludentia.

§. 8. A. die curae 33, ad 49.

Aegrius jam coepit alvus solvi (28. Nov.), Rheo adsuescere visa, cujus loco nunc pulverem radices Ialappae dedimus, retento Chelidonio, singulorum grana octo pro dosi, seposita quoque tinctura calami, ne quod scopo primario impedimentum enascetur. Sed nihil mutabatur morbi facies. Quare (1. Dec.) omnibus remotis medicamentis soli methodo diaeteticae per dies quinque acquievimus, ut, quid relicta sibi natura valeret, innotesceret. Sed speratus aberat conatibus eventus, contra vero fluere et retro sublapsa videbatur spes. Alvus obstipatur, lotii quantitas duodecim, et quod excedit, libras denuo aequat pondere, fauces et sitis augetur. Ad purgantia ultro (6. Dec.) recurrimus, addentes Ialappae hydrargyri muratici mitis granum pro dosi, altera quaque hora. At proh dolor! ita non tulit hydrargyrum miser, ut

alvo ne semel quidem intra diem soluta, aestu intolerabili toto corpore invasus, adynamia uni, versali velut consumtus, flebilem redderet imaginem. Cuncta morbi symptomata deteriore induerunt speciem. Hinc (7. Dec.) deserto mercurio, magnis natri phosphorici dosibus alvum ne quidquam saepius, quam semel de die recludere conati, ad rheum et chelidonium (9. Dec.) denuo confugimus, nec amplius ab eorum usu recessimus, singulorum grana quindecim altera quaque hora exhibentes, subinde ad triginta et quatuor adscendentes, interjecto usu modico tincturae amarae. Atque sex dierum spatium alvi et lotii excretionem in eum denuo redegit statum, qui erat primis periodi praecedentis diebus. Sed antequam ad haec medicamina iterum confugimus, aegrotum prae caeteris exercebat quoque osteocopus frontis, humerorum et tiliarum, nocturno potissimum tempore exacerbatus, sic ut mali syphilitici latentis suspicio non potuerit non oboriri, nisi anamnesis et iniquus hydrargyri nuper adhibiti effectus monuissent, haec morbi venerei signa potius e nimio olim antisiphiliticorum usu, nec non ex ipso diabete esse profecta. Balnea tepida, alternis diebus quater repetita, huic malo intercurrenti medebantur, simulque ipsius diabetes curae respondebant.

§. 9.

A die curae 49. ad 95.

Haud procul adhuc in medela progressi, methodo purganti et roboranti jungere tertiam de-

crevimus (15. Dec.), qua nimirum continua nausea alitur, tam fine antispastico, quam partim ob eximiam hujus methodi virtutem in morbis systematis lymphatici, quibus causa materialis nulla subest, partim ad promovendam cutis actionem. Difficulter aegroto nauseam movimus, idque non prius, quam ad integrum pro dosi granum tartari stibiati tertia quaque hora, perventum est (18. Dec.). Quorum trium medicaminum usu successivo, habita simul stricta dietae ratione, non sine laetitia id effectum vidimus, ut octavo hujus periodi die (23. Dec.) sexies intra nychthemeron solveretur alvus, lotii nonnisi tres librae excernerentur, saporis tempore vespertino acidi, mane subdulcis. Utrumque in succum croci tinctorii, acidi instar, reegit, et ex aqua calcariae ustae calcariam phosphoricam praecipitavit. Iam ipsa saliva salsi aegroto videbatur saporis. Famis et sitis conditio a normali non multum discrepare coepit. Arteriarum pulsus, ex quo majores rhei et chelidonii doses porrectae erant, redditi sunt perrari, nec quinquaginta numero excedebant.

Iam in portu nobis navigare visi, tuto coepta perreximus methodo, quum tanquam ex insidiis repente hostis prorumperet novus, synochus catarrhalis, quem, omni reliquo medicaminum apparatu seposito, solius ammonii muriatici usus propulit. Quo sex dierum spatio sitis et quantitas lotii aucta, alvi solutio rarior, fames pro re nata ita erat minuta, ut eum propemodum aequaret ciborum appetitum, qui sanorum est. Lotium et saliva dulciusculum item saporem induerant.

Victa febre (29. Dec.) ab priorem reditum est medendi methodum, quam deinceps per triginta ipsos dies continuavimus eo cum eventu, ut lotium salsi fieret saporis, voracitatis et dipsaci, myopiae et amblyopiae ipsiusque debilitatis universalis vix notabilia superessent vestigia, et, nonnisi dulciusculus salivae sapor hostis nondum omnino devicti praesentiam testaretur. Multum tartaro emetico debuimus sane, attamen de aliunde adhuc vocandis auxiliis tempus admonuit. Hinc in praecleari medicaminis vices acida mineralia, in diabete non immerito laudata, collocare rati (28. Ian. 1820.), tincturam aromatico-acidam, scopo duplici satisfacturam, purgantium usui iuximus. Quinto abhinc die (2. Febr.), saporem salivae amarum esse affirmantis, nec ex ulla alia parte male valentis precibus importunis, qui e Clinico dimitteretur, non prius eramus velificaturi, quam per aliquot saltem dies omni cura therapeutica vacantem observassemus. Quorum dierum altero (4. Febr.) jam omnis saporis expertem esse salivam contendit, quarto (6. Febr.), cum morae impatiens aegre retineretur, maximam certe partem sanatus, est dimissus. In urbe nostra dein operam fecit, legibusque diaeteticis qui obtemperaret, admonitus, aliquoties per proximos menses ad nos revisit, prospera omnino valetudine fruens. Nunc ubi degat et qui se habeat, nos fugit.

E P I C R I S I S.

Quod in hujus libelli capite jam inquit, iterum velim mihi condonatum, ut ne eo consilio

brevem huic opusculo epicrisin subungere liceat, quo, quae de hoc morbo a tot tantisque viris copiose et praeclare scripta sunt, colligam et censente calamo lustrem, id quod herculei foret laboris, nec humeris meis accommodatum; sed ut paucula tantum animadvertam, quae habita maxime casus praesentis ratione, notatu imprimis digna mihi videantur.

ad §. 1.

diabete mellito. Mea quidem sententia morbi hujus aptior foret denominatio uorrhoea renalis (REMER), quam diabetes, quo nomine non excluditur incontinentia urinae, satius uorrhoea cysticalis (REMER) denominanda. Et quodammodo etiam lenteriam urinalem diabetes nomine complecti licet. Equidem nihilominus diabetem compellans morbum, usui idandum putavi, quem penes jus et norma loquendi est. Num autem diabetes mellitus (perperam melitus, ut multis placet) propria sit uorrhoeae renalis species, sub iudice adhuc lis est. Verisimillime tantum levior morbi gradus est diabetes insipidus. Caeterum quaeritur, an urinae insipidae nunquam substantia illa saccharina insit. Sunt enim alii, qui urinae diabeticae saporem nunquam dulcem invenerint (CULLEN), contra alii, qui affirmant, non modo diabetorum urinae, sed et hominum caeteroquin bene valentium, si de quacunque causa, vel non morbosa, quantitas nimia missa sit, inesse saccharum.

ad §. 2.

phthisuriae. NICOLAS et GUEDEVILLE primi vo-

carunt morbum istum phthisuriam (phthisurie succrée). At si illi duntaxat morborum generi nomen phthiseos convenit, cui suppuratio organi cujusdam interni propria est, vituperanda videtur illa denominatio, cum renes diabete defunctorum in suppurationem transiisse vix unquam sit observatum.

ad §. 3.

viola odorata. Similem odorem etiam spargere solet urina ab usu olei terebinthinae, verum hic, secus ac in diabete, ipsa medicaminis substantia odorifera non mutata per renes excernitur. Simili modo substantiae tinctoriae rhei, ligni campechiani, materia odorifera kali sulphurati, nec non acida, haud decomposita (MORECCHINI. Salz. med. chir. Zeit. 1807. N. 62. S. 192.) per renes excerni dicuntur. Sunt etiam, qui vinum rhenanum (BARTHOLINUS Cent. 1. obs. 81.), alii, qui cerevisiam, ab aegroto dein rursus haustam (BEIREISS), aquas medicatas et similia, non mutata e renibus excreta narrent. Sed haec fabulas redolent, etsi priores illae observationes satis ostendant, ideam lienteriae urinalem non esse absurdam, cum qua autem uorrhoea renalis non est confundenda, nec cum coelica urinali (KNEBEL l. c. pag. 140), ubi post alimentorum digestionem succus entericus una cum lotio excernitur.

ad §. 4.

prodromorum. Stadium prodromorum, uti in pleisque morbis apyreticis, ita in diabete quoque consideratur, certe non animadvertitur, aut vilipenditur. Pyretici autem quidquam morbo isti inhae-

rere, valde dubium est, licet ipsi RERLIO visum sit, aliquid inflammatorii in renibus diabete defunctorum invenire. Multo enim facilius explicatu sunt signa, quae interdum occurrunt inflammationis, si ea morbi effectum, quam causam putare malimus.

tonica. Raro prosunt in diabete roborantia et tonica, id quod etiam methodus in aegroto nostro Stettini adhibita demonstrat. Unde sequi videtur, eos falli, qui morbi naturam in sola renum atonia collocandam existimant. Non desunt quidem testimonia, renes in cadaveribus diabeticorum summae atoniae phaenomena exhibuisse. Sectio cadaveris diabeticum a RUTHERFORD instituta renes valde dilatatos, magna vasorum copia refertos, ureteres item dilatatos ostendit; vasa abdominalia sanguine turgebant, et corpore caeteroquin macilento pectoris et abdominis cava erant adipe repleta. (Edinb. med. and surg. Journ. Vol. 1. H. 3. N. VII). — F. BEDINGFIELD refert historiam diabeticum, cui venaesectio utilis erat, qui vero mortuus est hausto per errorem spiritus vini quantitate non mediocri. In cujus renibus inventae dicuntur hydatides, quae num fuerint mortis causa, dubium est, cum canum diabeticorum renes etiam hydatidibus repleti interdum observentur, nec inde unquam mors sequatur (A compend. of med. chir. pract. of F. REDINGFIELD Lond. 1816). — Narrat idem RUTHERFORD, se feminae diabeticae renes fere cartilagineos vidisse, telam cellulosa circa pelvem sero refertam, partem corticalem supra modum rubentem, velut injecto cinnabari, cry-

ptasque illius plures solito et majores (WARREN in med. transact. Vol. IV. 1813. N. XVI.) Sed haec atoniae signa pariter effectus morbi potius, quam causa putanda sunt.

ad §. 5.

causa locali. WILL. PROUT (Bemerk. üb. d. Nat. d. näheren Bestandth. d. Harns mit Hinblick derj. Mittel, w. denj. Krankh. vorbeugen können, die aus einer fehlerh. Beschaff. d. Harns entstehen. Med. chir. transact. Vol. VIII. Part. 2. 1817.) duplicis originis esse omnem morbosam urinae secretionem ait, localis nempe aut universalis, plerumque tamen universalis. Unde concludit, ea potissimum remedia morbis hujusmodi mederi, quae immutare secretionem urinae valeant, qualia v. c. sunt alvum purgantia.

causam proximam. Quas veteres medici de diabete natura statuerunt theorias, perverso systemate humoralis innixas, praetereundae silentio censendae sunt. Recentiori aetate tres potissimum opiniones de laurea certabant, qua nulla earum omnino digna videtur, licet non sit inficiandum, in singulis reperiri aliquid veri. Sunt, qui a solis organis uropoëticis morbi originem repetant (BRISBANE), alii, qui in abnormi cutis et vasorum absorbentiam functione morbi causam collocent, quo etiam P. FRANKII opinio referenda est, similitudinem diabete inter et rabiem statuens (l. c. T. V. p. 83. — DARWIN Zoonomie übers. v. BRANDIS 2te Abth. S. 63. — KAUSCH med. chir. Erf. in Brief. &c. Leipz. 1798). Aliis demum sola depravata, imo abnormi ratione adaucta ventriculi

functio ad explicandam morbi naturam praepalavit (LISTER, BORSIERI et novissime ROLLO l. c. p. 387.) Quae cuncta non sufficere ad diabete causam proximam declarandam, praeclare ostendit HENKE (Handb. d. spec. Pathol. Bd II. p. 286), qui eam in totius systematis reproductivi anomalocrasia quaerendam judicat. Cui theoriae prae omnibus REILII opinio, diabete esse speciem morborum generis perampli, necdum satis explorati, ex asse respondet (l. c. p. 457). Namque et alia organa excretoria substantiam saccharinam excernunt. Ita saliva et sputa phthisi pulmonali affectorum dulcia sunt. Sic diarrhoeae chronicae macies et bulinus succedit, nec non substantia saccharina (P. FRANK) excernitur. Et sudor colléquativus (P. FRANK), nec non hypochondriacorum dulcis est observatus. Ipsum cerumen aurium teste HIPPOCRATE (Eph. N. C. Dec. II. Ann. 3. Obs. 91.) et HUEHNERWOLF in phthisicis dulcis est saporis. Hydrops (FRANK) et ptialismus (REIL) diabete vices alternant. Ipsae plantae morbosa quadam materiae saccharinae excretionem laborare videntur, qualis est gummi quarundam arborum, nonnullarum plantarum succus melleus, vitae vegetabili funestus. (Journ. d. Erf. Theor. u. Widerspr. B. 6. St. 21.) Hinc diabetes eo tantum a pluribus aliis morbis cachecticis differre videtur, quod materia animalis decomposita ad renes delata, ibi ad parandum saccharum impensa, excernatur, cum contra in aliis crasionibus per sudorem, diarrhoeam, sputa, blennorrhoeas omnigenas, ulcera, impetigines et similia viam sibi muniat. Huc forsitan et referenda quaestio est, an

phthisis florida non sit interdum diabetes male cognitus (ROLLO)? — PEARSON (ROLLO's Abh. üb. d. diab. Harn 1798.) in sanguine et urina omnium animalium produci posse saccharum putat, et dulcem chyli saporem, similiter atque lactis, a saccharo pendere. Quemadmodum igitur saccharum hic ad normam pertinet, quia lac et chylus in inferiore organisationis gradu consistunt: ita saccharum, si in excretis corporis animalis contineatur, utique ad phaenomena abnormia numerandum existimat. — Unde etiam patet, discrimen diabetem insipidum inter et mellitum neutiquam esse tantum, quod diversas species statui jubeat.

sanguificatione. Cogitantibus, diabetes naturam in toto systemate, reproductivo, speciatim etiam organorum chylopoëticorum esse quaerendam, dubium non erit, etiam in sanguine substantiam illam saccharinam formari posse (ROLLO, CRUIKSHANK, BOSTOCK, PEARSON). Id quod e legibus physiologicis manat, quae docent, omnium excretionum perfectissimam esse urinam, ab ea excretionis organicae finem perfectissime attingi, quippe in formatione retrograda substantiae organicae sitam. Et cum formatio sanguinis sit functio primaria omnis reproductionis animalis, urinae secretio aliud esse nequit, quam perfecta sanguinis decompositio, quae tanto certius in abnormi ejusdem secretionis locum habeat necesse est. (v. EENST BARTELS *Physiol. d. menschl. Lebensth.* Freib. 1809.)

ad §. 6.

victum animale. Quidquid agit in systema reproductivum, mutat substantiae corporis qua-

litatem. Non possunt enim produci materiae compositae, nisi substantiae remotiores adsint, et quidem ratione justa. Luculento testimonio inservit diabetes, ubi alimentorum animalium usus obstat, quominus substantia saccharina acidumque benzolicum, brutis herbivoris proprium, in urina paratur (REMER *allg. Ther.* p. 438.) Contra vero non est dubium, quin victus animalis nequaquam sufficiat ad diabetem radicitus sanandum, JOHN, BOSTOCK et HERBMSTAEDT testibus. E cujus usu lotium quidem dulce esse desinit, durantibus tamen caeteris morbi symptomatibus, id quod etiam in nostro aegroto locum habuit. (*Memoir. of the med. society of Lond. Vol. VI. — Journ. f. Chem. u. Phys.* 1806. Bd. 2.) Non obstante itaque therapiae a ROLLO commendatae praestantia, ea tamen victui animali laus non debetur, quae eam DUPUYTREN et THENARD extollunt, morbum nullo in stadio esse insanabilem affirmantes, si victus animalis adhibeatur, cui eandem in debellando diabete virtutem tribuunt, ac in febre intermittente cortici peruviano. (*Ann. d. Chemie T. 59. — Jour. f. Chemie u. Phys.* 1806. II.)

vestimenta lanea. REMER diabeticae cuiusdam feminae Regiomontanae, cui prior medicus potum ad perexiguam quantitatem restrinxerat, bibere, quantum vellet, permisit, contra eam toto corpore nudo vestimentis laneis indutam sanavit.

experimento. Primam accuratiorem lotii diabetici analysin instituerunt NICOLAS et GUEDEVILLE (*Ann. de Chemie. T. IX. — CRELL's chem. Ann.* 1803 H. 1. St. 5. — *Allgem. Journ.*

d. Chem. 1803. Bd. 1. H. 4.), qui ostenderunt, huius urinae nihil fere acidi urici et urii (uré) inesse, nullum reagens indicare acidum liberum, eamque maxime e saccharo et natro muriatico constare. Alii acidum liberum adesse contendunt (HORKEL'S Arch. Bd I. S. 119), alii prorsus negant (BEAUME'S Vers. eines chemischen Syst. d. Kenntnisse v. d. Bestandth. d. menschl. Körpers. A. d. Fr. v. KARSTEN mit Anm. v. HERMSTAEDT. Berlin 1802.). Sed verisimillime morbi gradus illam diversitatem producit. Quod ad ipsum saccharum lotii diabeticorum attinet, illud teste WILL. PROUT a saccharo regni vegetabilis eo tantum differt, quod paulo plus azoti et multo plus aquae contineat. Idem valet de saccharo lactis. Hinc specierum harum diversitatem admixtis corporibus heterogeneis adscribendam existimat auctor.

cantharidum. Usus diureticorum fortiter excitantium, a ROLLO et WATT magnis encomiis ornatum, perexiguæ in diabete utilitatis esse posse, jam vel e morbi nosologia patet, et nonnisi ab iis adhuc singulari pretio habetur, qui diabeticæ causam proximam in renibus ponunt.

ad §. 7.

a renibus derivatio. Experientia docet, quam cito saepe sedimentum e lotio dispareat, adhibito remedio purgante, id quod maxime in infantibus observare licet. Inde sequitur, quanti facienda sit methodus abnormem lotii secretionem sanandi, quam PROUT jure merito commendat, qui laudato potissimum phaenomeno nisus, canalem alimentarium illud esse organon judicat, cujus actio sit accele-

-anda, minus roborantibus, quam evacuantibus, nisi locale forte organorum uropoëticorum vitium, aut universalis aegroti diathesis aliud imperet.

Omnis fere medela, quæ hucusque in diabete utilis reperta est, ad ideam derivandæ secretionis morbosæ ad aliud organon excretorium, unde minus aut nihil periculi immineat, reduci potest. Diaphoresis, FRANKII ptyalismus, Anglorum (BEDINGFIELD, ROB. WATT, PATRICK SATTERLEY) venæsectio eo tendunt, ut exuberans secretio morbosa reserato fonte vicario impediatur.

ad §. 8.

natri phosphorici. NICOLAS et GUEDEVILLE primi commendarunt in diabete natrum phosphoricum jure chemico, quo vero chemia, uti quam sæpissime in therapia, hoc præcipue loco excidere videtur, ubi vix alio modo agit natrum phosphoricum, quam aliud quodvis purgans salinum.

Balnea tepida. Nil dicam de laude balnearum in diabete, ubi insigne pretium sibi vindicant. Attamen haud abs re alienum puto, communicare locum de hac medela rariorem. In IOANNIS LOCKII, philosophi Britannici, excerptis ad DAN. LEMNESTI libros de medicina, ipsius manu scriptis Londini 1725, quod volumen COCCHIUS in opere de balneis Pisanis indicat, legitur: „Io trovò al capitolo del Diabete questa nota, non so, donde cavata: Il Dottor BARBIRAC me disse, ch'ei non aveva veduto più di sette infirmi di questo male, ch'ei lo portarono due o tre anni, e tutti morivano d'inflamazione di polmoni e sputaron sangue un

giorno o due avanti alla lor fine. Il latte suol riuscir meglio d'ogni altro rimedio, ma non è sufficiente. Ei provò inutile il cavar sangue e il purgare. I bagni e le cose refrigeranti fecero ottimamente, e conobbe uno, che portò questo male sette anni e guarì poi finalmente col bere in adbondanza dell' aqua raffreddata col diaccio, e visse dopo sino ai settanta anni.

ad §. 9.

fine antispastico. Negari sane nequit, vix unquam in diabete spastici quid abesse, hinc magna antispasmodicorum virtus, hinc merita laus opii, pulveris Doweri, balnei tepidi, valerianae cum tartaro stibiato, emplastri cantharidum, asae foetidae, emeticorum, nisi forte haec immerito antispasmodicorum classi adnumerentur. (On emetics in diabetes mellitus by Dr. J. R. WALKER. Salz. med. chir. Z. 1816. B. III.)

Chelidonii. Ad constantia quidem phaenomena pertinet pulsum raritas in diabete. Sic BARDSLEY (Salzb. med. chir. Z. 1816. B. III.) meminuit, pulsus in femina diabetica non superasse quadraginta, facta demum venaesectione ascendisse ad octoginta. Etiam in nostro aegrotto perari erant initio, ex usu ammonii sulphurati et cantharidum frequentiores facti. Sed observata quoque initio est mira pulsum raritas ex usu chelidonii (F. G. VOIGTEL's Arzney-mittell. herausgeg. v. KUEHN. Leipz. 1817. B. III. p. 38.), id quod etiam respondet phaenomeno I. c. hujus §. descripto.

VITAE CURRICULUM.

Natus sum Tribovii Moravorum 25. Oct. anni 1789 patre IOANNE SCHUSTER, oppidi illius cive, matre IOANNA, e gente BIBERLIANA, quibus parentibus dilectissimis adhuc vivis gaudeo. Rudimentis literariis in patria urbe imbutus, in gymnasio, quod Litomislus in Bohemia est, literis humanioribus sum eruditus. Tum studia philologica, philosophica nec non theologica in Instituto Piarum Scholarum, partim Nicolsburgi, partim Cremsirii edoctus sum. Nulla unquam dies e mente mea delebit memoriam virorum, qui ad excolendum juvenilem animum quidpiam contulerunt. Cara mihi praeprimis in omne tempus erunt nomina CAJETANI NEUHAUS, CYRINI SCHULTHEISS, FRANC. MORAWEZ, ZACH, PARMA, IAC. KELLNER. Postea docendi muneri admotus, jam in variis Moraviae gymnasiis, subinde et Neopragensi linguam graecam et latinam docui, jam in C. R. Academia Theresiana Nobilium praefecti munere functus sum. Tandem artis medicae, cujus magno semper amore ferebar, studium amplexurus, Vratislaviam me contuli, ubi 22. Oct. anni 1816 ab ill. Prof. BARTELS, eo t. Rectore Magnifico, civium academicorum numero adscriptus, et haec dein doctus sum disciplinas:

ab ill. OTTO, anatomiam theoreticam et practicam, syndesmologiam, historiam foetus humani, anatonem comparatam, methodum sectiones forenses rite instituendi, nec non artem cadavera humana rite secandi;

ab ill. FISCHER chemiam experimentalem, chemiam corporum organicorum, analysin aquarum medicatarum, chemiam pharmaceuticam;

ab ill. TREVIRANUS anatomiam et physiologiam plantarum, earundem virtutes medicas juxta ordines naturales, plantarum officinalium cognitionem;

ab ill. BARTELS physiologiam corporis humani, pathologiam generalem, doctrinam de hominum temperamentis, de electricitate animali, de contagio eorumque ad alia corpora ratione;

ab ill. WENDT doctrinam intoxicationis et asphyxiae, de morbis infantum et de aquis medicatis Germaniae;

ab ill. BENEDICT, encyclopaediam medicam, chirurgiam generalem et specialem, ophthalmiatricen, artem fascias chirurgicas rite applicandi, doctrinam de febribus intermittentibus. Qui etiam benignus mihi ad lectulos aegrotorum in clinico chirurgico dux obtigit;

ab ill. REMER praecepta materiae medicae, methodum formulas medicas concinnandi, therapiam generalem et specialem. Cujus quoque eruditio et consilium in clinico medico singulari benevolentia mihi tironi adfuit;

ab ill. ANDRÉE artem obstetriciam tum theoreticam, tum practicam, historiam artis obstetriciae, armamentarii obstetricii cognitionem, ejusque me discipulum fuisse in clinico obstetricio, mihi gratulor;

ab ill. KLOSE doctrinam de morbis psychicis eorumque therapia;

a clariss. LICHTENSTAEDT doctrinam de politica medica.

Quorum virorum memoriam, dum vivam, grato recolere animo nunquam desinam.

Accedit eximia clariss. Dris EBERS in me benevolentia, qua mihi obtigit, ut quotidie nosocomii OO. SS., cui praeest, aditus mihi pateat. Cujus singularis in me benignitatis tesseram grata mente semper venerabor.

Paracto nuper tentamine et examine riguroso huncce libellum exaravi, quem contra diverse sentientes defendendi Gratiola Facultas Medica benignam mihi copiam fecit.
